

KOLOZSI LÁSZLÓ

1908

Amikor Adél visszatért férjével a szafariról, nagyon ki volt éhezve egy kis beszélgetésre, ezért már az érkezése utáni napon felkereste nagyapámat, aki idejét főként azzal töltötte, hogy kint a verandáján – ahonnan jó kilátás nyílt a tihanyi félszigetre – fogadta a vendégeit és beszélgetett velük. Mindenki őt kereste fel, akinek volt némi, akárcsak tíz-tizenöt perc szabadideje, főleg ha félt, hogy ebben a csak semmittevésre alkalmas időben unatkozni fog. Volt, aki csak a boltból hazafelé menet ugrott be hozzá, csomagjait kint hagyva a kocsisnál, volt, aki templomból jövet tért be néhány óra ima után, mintha nagyapám az lett volna, aki reményt ad neki, hogy imáit nem kapják el a démonok; volt, aki szeretőjétől jött (ezen férfiak közül nagyapám azt szerette a legjobban, akinek ágyasa egy parfümériában eladószkodott és ezért olyan fertelmes levendula, jázmin és szegfűszeg illata volt, hogy ettől szinte ragadt, akár tavaszszél a barkák), volt, aki borbélytól jött, volt aki jóstól, orvostól, Pipi néni bordélyházából, és voltak sokan, akik rögvést hozzá igyekeztek, ha egyedül maradtak, s nehezen túrték magányukat.

Nagyapámnak hat rattan nádszék állt a verandáján, ahol még nyáron is hűvös volt a márványpadló és a tó felől fújó szél miatt. Hatvanadik életévének betöltése után semmit sem olvasott, mert úgy érezte, az elmélyülés ideje jött el, a halálra való felkészülés ideje, tulajdonképpen egyedül akart maradni, s még ma sem tudom, zavarták e látogatói, akiket mindig szívélyesen és vidáman fogadott, megkínált teával vagy egy pohár muskotályos borral, esetleg szivarral és cigarettával is, mindenesetre lefekvés előtt mindig nyugodtnak és szelídnek tűnt, lassan, órákig evett – nagyon szerette a savanykás rántott levest –, elszívott még néhány cigarettát és csak akkor szenderedett el, amikor már mindannyian aludtunk. Persze volt más oka is annak, hogy ennyien látogatták. Beszélgetéseit gyógyhatásúnak tartották, mint a cickafarkot a puffadás ellen vagy a kakukkfűvet a megfázásra.

Adélt is ő gyógyította meg, amikor a lány tizenöt éves volt. Adél akkoriban tudta meg, hogy pontosan egy másodpercig tart, amíg valaki kimondja a huszonegyes számot, és ettől kezdve sem aludni, sem enni nem tudott, csak ezt a bűvös számot mondogatta, már egészen soványka volt, talán huszonegynéhány kiló, amikor szülei nagyapámhoz vitték, aki kedvesen nézte egy darabig, hisz Adélnak dús, vörös haja volt, s nagyapám különösképpen a vörös hajú nőket kedvelte, s mint a vörös hajú lányok általában: szeplős volt, már szép akkor is, úgy, gebén is, olyannyira, hogy a környékbeli fiúk még nyíltan csúfolni sem merték, csak maguk közt hívták huszonegyesnek.

Adél flegmán, de szálegyenesen ült nagyapámmal szemben, ajkait mozgatta, mintha az Úr nevét mormogta volna folyvást, aztán durcásan felkapta a fejét és rámosolygott a nagyapámra, aki még egy szót sem szólt hozzá, csak a fejét csóválta. „Nagyon nő, nagyon nő” – ezt gondoltam magamban akkor, mesélte később nagyapám.

– Mondjon már valamit, Adélka drága! – mondta nyugodt hangján nagyapám. – Attól, hogy fél valaki a haláltól, még nyugodtan beszélhet – és Adél hetek óta először szólalt meg, egy hosszú sóhajtás után.

– Tulajdonképpen éhes vagyok – mondta.

Adél, aki annakidején két és fél hónapig nem érezte szükségét annak, hogy szóljon, élénk és beszédes nő lett. Húsz éves korában ment hozzá egy white hunterhez, egy szafarivezetőhöz, akit Pesten ismert meg, az Ipartestületek bálján. A férfi viszont szótlan volt. Szőke és magas. Herceg. S ha meglátogatott minket, mi fenségnek szólítottuk és Adélt hercegnének. A herceg házasságát mindenki ellenezte, pedig Adél is grófi családból származott, de még sokan emlékeztek arra a két és fél hónapra, aminek Adél megszámolta minden másodpercét. A herceg szenvedélyes vadász volt. Én tisztának láttam és komoly-nak, ahogy ott ült nagyapámmal szemben, a hideg verandán, barna öltönyében, fehér ingben, szolid nyakkendőben.

Nagyapám karosszéke karfájába kapaszkodva felállt, és kezet csókolt Adélnek. A nő pukedlizett.

– Üljön le, kis hercegnőm! – mondta nagyapám –, és mesélje el nekem, hallotta-e éjszakánként az oroszlanok üvöltését.

Adél legyintett.

– Tudja, hogy én mennyire jól alszom, és hogy mennyire nem félek semmitől. Csak egyszer ijedtem meg, amikor azt hallottam, hogy a közeli kikuju faluból elvittek két csecsemőt. Emlékszik még talán arra az esetre, amikor száz-nál is több munkást marcangolt szét két hím oroszlan a tsavoi híd építésénél. Mégsem félttem soha Afrikában.

– Maga mindig ilyen volt, ilyen bohókás és vagány – mondta nagyapám. – Néhány éve, sose felejttem el, megjelent azzal a nagy kutyával a kertünkben, amelynek olyan széles feje volt, mint egy utazótáska, alattomos és hatalmas barna szeme, s maga azt állította, hogy úgy találta az elhagyott külszíni fejtésen...

– Jaj! – kiáltott fel Adél –, az a masztiff lehetett. Csak nem haragszik?

– Dehogyan, szegény nagyapja is ilyen volt. Egyszer Szidónia nénénkkel elhitette, hogy névnapját a pápa kitöröltette a naptárból, mert megbizonyosodott afelől, hogy csélcsap mind, aki a Szidónia nevet viseli... Mi is volt annak a kutyának a neve?

ADÉL: Brazil.

NAGYAPA: Persze. Brazil. Mi más is lehetett volna.

ADÉL: Őt sem vihettük magunkkal, mert a férjem szerint a kísérőink nagyon félnek a kutyáktól.

Akkor először szólalt meg a herceg.

HERCEG: Mohamedánok. Nem szeretik, ha hozzájuk dörgölődnek az ebek.

NAGYAPÁM: Megértem őket, én se nagyon szeretem. Kérnek egy kis teát?

HERCEG: Köszönjük.

NAGYAPÁM: Rakjátok fel a vizet!... Meséljen valamit az utazásról. Azon a csatornán keltek át?

ADÉL: Igen. A szuezi csatornán... Mesélte egy útitársunk, hogy amikor építettek, sárga kígyókkal telt koporsókat találtak a mélyben.

NAGYAPÁM: Mindig kitalálnak ilyesmit.

ADÉL: Két botanikussal utaztunk. Mind a ketten Cambridge-ben tanultak, nagyon műveltek voltak, valamennyire még a magyar irodalmat is ismerték.

NAGYAPÁM: Szóval hallottak már Petőfiről.

ADÉL: Körülbelül. Ritka lepkefajokat kerestek Tanganyikában.

NAGYAPÁM: Voltak lepkék?

ADÉL: Voltak, persze. Ha az erdőben megmozdítottuk az aljnövényzetet, többzernyi szállt fel, rátelepedtek a szememre, és csak ha pislogtam, szálltak fel onnan.

HERCEG: Olyan gyönyörű zöldek voltak, mint Adél szeme.

Adélnak valóban szép szemei voltak, nem halovány árnyalatú, hanem olyan zöld, akár az esti fűszálak.

Egyszer láttam leheveredni nálunk a gyepre, nézte a felette járó felhőket és két szeme olyan volt, mint két tücsök, aztán hirtelen esni kezdett, de ő nem kelt fel, csak pislogott sűrűn, és én úgy láttam, mintha sírna, s talán sírt is valóban. „Adél!” – kiáltotta neki a herceg – „Megfázik!” A herceg még néhányszor idegesen kikiáltott neki, aztán türelmetlenül odament hozzá, és megfogta a kezét: „Keljen már fel, a kurva életbe!” mondta és félig fölemelte a földről. „Dögölj meg!” – mondta Adél szinte szenvtelenül. „Útálom ezt a kurva nyarat!”

Nem vettek észre engem. Hátral a fészernél álltam és néztem Adél dühös zöld szemét.

ADÉL: Mombasza gyönyörű volt. Olyan rózsaszín és fehér, mint egy korall. Csodálatos kikötővel. Rengeteg mangó és majomkenyérfa, és az utcák olyan szűkek, mint valami olasz városban. Tudja, mire emlékeztetett leginkább, Ragúzára, Ragúza is olyan fehér volt, olyan rózsaszín persze. A kenyai szállodák nem voltak valami jók, de leginkább csak a meleg miatt. Én legjobban a sátrakban szerettem aludni, a nagy moszkítóháló alatt, meztelenül. Egyedül csak a kígyóktól undorodtam, nem a bogaraktól. Tudja, a kígyótól való undor, teljesen természetes, legalábbis egy nőnek, hiszen állandóan arra a bűnre figyelmezteti, amely megtanította, hogy különbséget tegyen jó és rossz között,

és ezáltal eredendően elveszítse a megbocsátásra való képességét. Sokat beszéltek itt össze-vissza, pedig olyan szívesen mesélnék, de még azt sem tudom, hol kezdjem el, egyszerűen eliszkolnak előlem az emlékeim, s nem marad egy se velem, hogy boldogítson.

Férje csodálkozva nézte közben Adélt, megfogta és megszorította a kezét, a nő csak néhány pillanatig tűrte, aztán kedvetlenül elengedte.

NAGYAPÁM: Sok vadat ejtettek el?

HERCEG: Nem túl sokat. De Adél lőtt egy elefántot és két oroszlánt is.

ADÉL: Nem volt nehéz lelőni szegényeket. Éppen egy kafferbivaly tetemét vascorázták. A hím állandóan ásítózott. És nem is olyan fenséges állat, mint amilyennek képzeltem. Én azt hittem olyan a bundája, akár egy aranyhímzésű köntös, vagy cifra bársonypalást.

NAGYAPÁM: És milyen volt?

ADÉL: Bűdös. (Mosolyogtak valamennyien.) Az iguána valóban szép volt.

HERCEG: Miatta kellett hazajönnünk.

NAGYAPÁM: Hogyhogy?

ADÉL: (legyintett) Azért nem teljesen, csak félig-meddig miatta.

NAGYAPÁM: Mit csinált szegény állat?

ADÉL: Olyan volt, mintha barokk lenne. A Chartres-i székesegyház üvegablakának egy darabja. A bőre úgy csillogott kékesen, lilán, sárgán, vörösén, mint a macskák szeme, és felettébb iszonyú volt, ilyenekről mesélnek az ezeregyéjszakában. Lőni akartam magamnak egyet. Sikerült is eltalálnom a legnagyobbat Mombasza közelében, egy sziklás öbölben, meg is döglött szegény, bár nem tudom miként, mert vér nem szivárgott belőle, és puskagolyó nyomát sem találtuk a testében.

NAGYAPÁM: És mi volt a baj?

ADÉL: Hogy megváltozott a színe. Amint kiszállt belőle az élet, hamuszürke lett, olyan, akár a kövek körülötte, és száraz lett a bőre. Nem láttam szenvedni, mégis annyira sajnáltam azt a kis szörnyet, azt a kis sárkányt, mint soha más állatot, mert úgy, döglötten, már nem volt szép, egyenesen undorító volt, és csak akkor fénylett, akár Chartres, mikor áramlott ereiben a vér.

HERCEG: Adél két napig hisztériázott.

ADÉL: (dühösen) Nem hisztériáztam... Arra gondoltam, hogy ennek a világnak is így lesz egyszer vége, Isten az étellel együtt elveszi a színeket is, s minden sűrke marad, mint a ködben.

HERCEG: A hajón zavarta meg egy botanikus, aki reggeli után mindig kint beszélgetett vele a fedélzeten.

ADÉL: Sós szélben. Hajnalonként.

HERCEG: Ő beszélt folyton arról, hogy közel a világvége, a végítélet napja.

NAGYAPÁM: (nevetett) Nem kell folyton amiatt aggódnod, drága Adél, hogy nem üdvözlés, mert akkor az órák, a percek múlása is jobban fog nyugtalanítani.

ADÉL: Tudom, hogy annak idején is ezt mondta, hogy mindenki érzi, valami nincs rendjén, érzi a zavarodottságot, sokat tanultam magától, például, hogy csak a bűnös ember veszi komolyan az időt, az lázad fel ellene minden másodpercével, s nem hagyja múlni...

NAGYAPÁM: Lehet, hogy mondtam ilyet.

ADÉL: De annyira félttem!

NAGYAPÁM: Nézze, a mennyek országában bizonyosan nem lesz idő, úgy fog eltelni bennünk minden, akár a szerelem idején.

ADÉL: Mangó és majomkenyérfa.

NAGYAPÁM: Igen.

Közben kortyolgatták a teát. A herceg cukor nélkül itta, némi tejjel, nagyapám és Adél citromosan. Adél szelíden fújta az italát. „Még nagyon meleg” – mondta. Visszatette csészéjét az ezüsttálcára.

NAGYAPÁM: És tanult valamit szuahéliül?

ADÉL: Csak a legfontosabb szavakat, még odafele a hajón.

NAGYAPÁM: Gazellát látott?

ADÉL: Édesek voltak.

HERCEG: Alattomosak.

ADÉL: Mért mondasz ilyet? Igenis édesek voltak, és engem nem bántottak.

HERCEG: Nem ismered eléggé őket.

ADÉL: Ugyan mit számít ez.

Adél zaklatottan kortyolt a teájából. „Hány óra van?” – kérdezte a herceg. Bementem és megnéztem a faliórát. „Tizenegy” – mondtam. „Gyere ide, kicsikém!” – mondta Adél, és én félénken odamentem hozzá. Kicsi, kemény melleihez szorított. Felpislogtam rá, és úgy láttam, mintha sírna. „Hazamegyünk” – mondta és eleresztett.

Kiszaladtam a kertbe.

„Maradjanak itt ebédre” – mondta nagyapám.

Rövid szabódás után elindultak.

A kerítésbe kapaszkodva néztem Adélt és a herceget. „Össze-vissza beszéltél megint” – mondta a herceg – „Úgy viselkedsz, mint egy liba.” Adél nem felelt. hangtalanul mozgatta a száját. Kék selyemszoknyáját kissé megemelve átlépett egy tócsán. „Nemrég eshetett” – mondta a herceg. „Mondjon már valamit”. De Adél nem felelt. Csak a száját mozgatta, mintha egy számot ismételné folyton magában, egy számot, amelynek kiejtése pontosan egy másodpercig tart.